

Els escrits de Llorenç Pérez: la Causa lul·liana i la Causa pia lul·liana

Aquesta nota correspon, en bona part, a les paraules que vaig pronunciar en la presentació del llibre de Llorenç Pérez *Els fons manuscrits lul·lians de Mallorca* («Col·lecció Blaquerna» 4, Barcelona – Palma de Mallorca, 2004) i que tenien la intenció de determinar els escrits lul·lians bàsics de Llorenç i d'aclearir els conceptes de «Causa lul·liana» i «Causa pia lul·liana».

Alguns autors, molts de lul·listes inclosos, confonen Causa lul·liana i Causa pia lul·liana. Potser una via important de la confusió (essent com és una eina de consulta reiterada) prové de la *Bibliographia Lulliana* de Brummer, que en l'apartat IVB, sota el títol de «Causa Lul·liana», inclou bibliografia d'ambdós aspectes, dos conceptes que en el decurs de les seves investigacions Llorenç va procurar sempre diferenciar perfectament. Santanach, en fer la ressenya del llibre esmentat de Llorenç a *Studia Lulliana* (veg. SL 44, pp. 202-203), incorre en la mateixa confusió.

La investigació sobre els fons manuscrits lul·lians no és una recerca dirigida a descobrir ni l'estructura ni la història de la Causa pia lul·liana, sinó l'estudi orientat a determinar, classificar i analitzar els documents lligats i referits a la Causa lul·liana. La diferència entre ambdós conceptes porta Llorenç, d'una part, a escriure la seva tesi doctoral sobre la *Intervención de la santa Sede en la Causa Luliana* (1961, obra encara inèdita en el seu conjunt), i, de l'altra, a publicar anys després un treball sobre *Los jurados de Mallorca y la institución de la Causa pia luliana* (1970) i un estudi sobre *La Causa Pia Lul·liana. Resum històric* (1991), estudi que ja el 1958 havia promès en una nota del llibre presentat, quan indicava: «Dejamos para más adelante hacer una historia completa de esta Junta».

Si llegim atentament el pròleg del llibre esmentat, ens adonam que Llorenç, en el començament de la investigació sobre els fons manuscrits lul·lians, ja va deixar prou aclarida la diferència. Referint-se al Col·legi de sant Isidor de Roma com un dels arxius de documents lul·lians escriu: «San Isidoro y, durante algún

tiempo el convento de Ara coeli fueron habitualmente la residencia donde se hospedaban los postuladores de la *Causa del Beato*, quienes subvencionados por el gobierno de Mallorca primero, y después por la *Causa Pía Luliana*, iban a la Ciudad eterna para defender la ortodoxia doctrinal de Ramón Llull y llevar a cabo el proceso de beatificación». Però, a més a més, sense sortir del llibre advertirem que en la introducció Llorenç reflexiona sobre les incidències relacionades amb la Causa lul·liana. En canvi, en el començament dels catàlegs fa un breu resum de la història de la Causa pia lul·liana.

Quina és, doncs, la diferència entre ambdós conceptes? La Causa lul·liana és el conjunt de processos canònics necessaris per tirar endavant la beatificació de Ramon Llull. Aqueixa beatificació fou sempre aturada en la Congregació del sant Ofici, impeding que mai no arribés a la Sagrada Congregació de Ritus. El motiu d'aqueixa barrera era el dubte que tenien a Roma sobre l'ortodòxia de la doctrina lul·liana i l'acusació d'heretge feta contra Llull. La situació es va complicar quan en el segle XVIII el papa Benet XIV exigí, com a condició *sine qua non*, que l'inici del procés de beatificació havia d'estar precedit de l'examen i censura de totes les obres lul·lianes.

En realitat i en rigor, podem afirmar que mai no hi va haver Causa lul·liana a Roma. Aqueixa es va reduir a una lluita constant per introduir-la en les Congregacions pertinents i a una sèrie de processos parcials i diocesans.

La Causa pia lul·liana, en canvi, és la comissió creada el juny de 1610 pel Gran i General Consell de Mallorca amb la finalitat de cercar i conservar la documentació relativa al culte i a la causa de beatificació de Ramon Llull. Era, com diu un document de l'època, una junta de jurats que «en nom del dit Regne [de Mallorca] puguem, com dit és, inquirir y cercar totes y qualsevols scriptures fahents per la santetat, vida i miracles de lo dit doctor Llull». Aquesta comissió, formada pels jurats del regne, constava de catorze vocals o protectors. A partir del segle XVIII, i amb motiu del Decret de Nova Planta, la comissió va dependre de l'Ajuntament de Palma i els catorze vocals foren regidors de la ciutat i sacerdots, principalment canonges, fins que a final de segle les autoritats municipals se'n varen desentendre. Posteriorment hi ha hagut alguns intents de nova reorganització. Un fou l'any 1845; però la Causa pia durà només fins a final del segle. Durant el bisbat del Dr. Miralles (1930-1947) hi hagué un nou ressorgiment i, més recentment, al voltant de 1990, Llorenç Pérez aconseguí vivificar-la.

Avui, pràcticament, la Causa pia lul·liana és un conjunt de fons manuscrits, dipositats a l'arxiu del bisbat de Mallorca i catalogats per Llorenç Pérez, tal com apareix a l'inventari que inclou el llibre presentat. També hi podem afegir un *Informe sobre la inmemorialidad del culto y consideración de santidad tributados a Ramon Llull*. L'informe, elaborat l'any 1993 per una sèrie d'experts designats per la junta de la Causa pia lul·liana, consta d'una introducció i de cinc

capítols sobre el culte al beat, els processos lul·lians i dictàmens sobre les despulles, la literatura lul·lística, la compilació històrica sobre les virtuts del doctor il·luminat. L'original de l'informe no sé on ha anat a parar; però, jo, atès que vaig ser el president de la comissió redactora, tinc una còpia que cedeixo des d'ara a la Biblioteca March.

En definitiva, Llorenç Pérez va establir un tríptic d'investigació que, a partir de la redacció dels catàlegs dels fons lul·lians, explicava la Causa lul·liana i la Causa pia lul·liana. A mesura que Llorenç enllestia els catàlegs dels fons manuscrits lul·lians, descobria un bon gruix d'obres lul·lianes, una bona quantitat de manuscrits de llibres d'autors lul·listes i antilul·listes, un bon grapat de documents que fan referència al lul·lisme. A mesura que anava construint els catàlegs, descobria també una llarga nòmina de personatges, la majoria dels quals varen intervenir directament o indirectament en la Causa lul·liana. L'activitat d'aquests personatges, i fins i tot una breu biografia d'alguns d'ells, són estudiades en el text i en les notes de la tesi doctoral.

Però també, a mesura que Llorenç portava endavant tota aqueixa investigació, va redactar un altre treball titulat *Un autor en un libro: Raimundo Lulio. Estudio y antología*. Datam aquest mecanoscrit, no citat en les bibliografies perquè me'l va regalar i jo mai no n'havia parlat, entre 1963-64, atès que la bibliografia més moderna que cita pertany a l'any 1963. Ara he donat el mecanoscrit a la Biblioteca March. Potser l'autor ja havia arribat a un acord amb un editor, car en la portadella de l'exemplar hi figura l'editorial «Compañía Bibliográfica Española, S. A., Madrid».

L'obra, que consta de més de 172 folis (n'hi ha alguns que repeteixen la numeració) mecanografiats a doble espai, tracta de l'època, de la biografia, de la formació literària i filosòfica de Llull, així com també dels principals temes doctrinals lul·lians. Inclou, a més a més, una antologia de textos lul·lians i un florilegi crític de textos sobre Llull. La influència dels fons manuscrits apareix en la bibliografia del llibre. Així, en parlar de l'*opus luliano* tracta dels catàlegs i dels fons manuscrits de Llull, mentre que en referir-se a les obres del beat cita col·leccions d'obres i presenta un catàleg d'escrits lul·lians classificats per temes, amb indicació de les edicions i dels manuscrits. En redactar la *bibliografía especial* relaciona les obres bàsiques, els repertoris bibliogràfics, els fons manuscrits i una bibliografia general classificada per temes.

En aquest llibre Llorenç subratlla la forta relació existent entre la Causa lul·liana i els fons lul·lians, relació que va tenir el seu moment àlgid en l'actuació de Benet XIV. Escriu Llorenç: «Al no haber podido probar su martirio, Llull tenía que escalar la santidad por su vida y sus obras. Al no poder atacar aquella, los antilulistas pretendieron desde Nicolás Eymerich († 1399) conseguir de la Santa Sede una condena oficial de la doctrina. Roma, para evitar malquistarse

con el Gobierno español y con las autoridades mallorquinas, nunca quiso condenar el lulismo, pero tampoco dio muestra alguna de querer aprobar el culto. Desde fines del xvi permitió o mejor dicho toleró el culto que se daba en la isla mallorquina para evitar males superiores, según manifestó en cierta ocasión Benedicto XIV» (foli 82^a). Per això «Benedicto XIV, que no admitió que el proceso [...] fuera introducido en la Sagrada Congregación de Ritos [...], exigía que los escritos lulianos, manuscritos e impresos, fueran revisados para saber si eran ortodoxos» (foli 46).

Aqueixa decisió papal trobà els lul·listes del segle xviii amb les mans buides; per tal motiu potenciaren la recopilació de documents (Causa pia lul·liana), establiren els llocs on es conservaven els fons lul·lians (foli 47), revisaren els catàlegs existents i en redactaren de nous (folis 47-48).

En definitiva, doncs, excepte alguns articles aïllats, l'obra lul·liana de Llorenç Pérez es va gestar des de la segona meitat dels anys cinquanta a la primera meitat dels seixanta, i des del primer moment deixa prou clara la diferència entre Causa lul·liana i Causa pia lul·liana.

Sebastià TRIAS MERCANT

ABSTRACT

The author, following previous studies by Llorenç Pérez, brings out the distinction between the Causa Lul·liana (the set of canonical actions directed towards the beatification of Ramon Llull) and the Causa Pia Lul·liana (the commission created in 1610 to find and preserve documentation relating to the cult and to the cause of the beatification of Ramon Llull).